

Xorazm o‘tkazilgan qovun sayli

Gapparova Baxtigul Razzaqovna
Bog‘ot tumani ixtisoslashtirilgan maktabi
tarix fani o‘qituvchisi, O‘zbekiston
gaffarovabaxtigul@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada qadimgi davrlardan boshlab Xorazmda o‘tkazilib kelinayotgan xalq sayillari, bayramlar, turli xil tadbirlar haqida ma’lumotlar yoritilgan. Shu bilan birga bu sayllarning qay maqsadda o‘tkazilgani, shuningdek sayillar vaqtida qanday rasm-rusumlar bajarilgani, turli xil bayramlar va xalq sayillarining xalq hayotidagi ahamiyati haqida ma’lumotlar yoritilgan.

Kalit so‘zlar: xalq sayillari, qovun sayli, maydonlar, urf-odatlar, marosimlar, rasm-rusumlar, an’analar, musobaqalar

Праздник дыни проходящее в Хорезмт
Гаппарова Бахтигуль Раззаковна
Боготская районная специализированная школа
учитель истории, Узбекистан
gaffarovabaxtigul@gmail.com

Аннотация: В данной статье собраны сведения о народных ярмарках, праздниках и различных мероприятиях, которые с древних времен проводились в Хорезме. При этом освещаются сведения о цели этих торжеств, а также о том, какие обряды совершались во время торжеств, о значении различных праздников и народных гуляний в жизни народа.

Ключевые слова: народные ярмарки, бахчевые ярмарки, поля, обычаи, обряды, росписи, традиции, состязания.

Melon festival taking place in the Khorezm

Gapparova Bakhtigul Razzakovna

Bogota Regional Specialized School

history teacher, Uzbekistan

gaffarovabaxtigul@gmail.com

Abstract: This article contains information about folk fairs, holidays and various events that have been held in Khorezm since ancient times. At the same time, information about the purpose of these celebrations is highlighted, as well as about what rituals were performed during the celebrations, about the significance of various holidays and folk festivals in the life of the people.

Key words: folk fairs, melon fairs, fields, customs, rituals, paintings, traditions, competitions.

K

**i
r
i**

s Xorazm qayir qovunlari qadimda uzoq mamlakatlarda ham mashxur bo‘lib, Sharqda ham, G‘arbda ham Xorazm qovuniga teng keladigani yoq” [1] deb ta’riflagan arab sayohi (XIV asr) oftobda quritilgan qovun bo‘laklarini Xorazmdan Hindiston hatto Xitoyning uzoq shaharlariga olib borib sotilgani haqida ma’lumot bergan [2]. Bu qovunlar zardan ishlangan maxsus qog‘ozlarga o‘rab Bag‘dodga, arab xalifalari saroyiga ham olib ketilgan[3]. A.Jenkinson (XVI asr) Xorazmning qovun-tarvuzlarini qiziqish bilan tasvirlagan[4].

a Xorazm vohasida qovunning turli navlari o‘sadi. Bular: Zamchi (Xandalaki): Zamcha, Duinak, Mahalliy sariq xandalak, Sari zamcha, Oq zamcha, Ola zamcha, G‘o‘k zamcha, Qora zamcha, Qizil zamcha, Urganji. Yumshoq pulpali yoz navlari: Shakarpara, Shirinpochok [5]. Kuzgi-qishki navlari: Karrikiz, Qishki Borikalla,

**v
o
h
a
s
i
e**

“CONFERENCE OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES IN SCIENTIFIC INNOVATIVE RESEARCH”

Issue 7. July 2024

Amudaryo, Oq atirgul, Olma guli, Olmurti atirgul, Zarg‘aldoq atirgul, Yashil go‘sh, t,

Xorazm vohasi aholisi allaqachon polizi ekinlarining barcha urug'larini saqlab qolishgan va keyingi yil ularni yana ekib, yig'ib olishgan. Voha aholisi bir-biriga urug‘ almashishadi (Xorazmda qovunni tuxum deyishadi): “Menga qovunlaringizning urug‘ini bering, uyingizda yegan qovunning sharbati hali og‘zimdan chiqmadi. ”. Bundan tashqari, vohada qovun urug‘idan barak tayyorlashadi. Buning uchun qovun urug‘lari yaxshilab yuviladi, quritiladi va Xovanochaga (Xorazmchi ildizi) sepiladi. Keyin uni elakdan o‘tkazing va tuxum qo‘shing, tuxum baraka [7].

Vohada azakdan qovun-tarvuzlar g‘arq pishgan paytda (asad oyida – 23.07-23.08[8]) sayillarda barcha aholi qatnashadi va meva-sabzavotlarning eng yaxshi navlarini arzon narxda sotib oladi. Avloddan avlodga o‘tib kelyotgan va xalq turmushiga singib ketgan “*Qovun sayli*”, “*Qovoq sayli*”, “*Xirmon to‘yi*” kabi an‘anaviy bayramlar zamirida tabiatni e‘zozlash, mehnatni ulug‘lash bo‘lgani uchun ham u yangi zamon talabiga to‘la javob bera olgan va sovet davrida ham yo‘qolib ketmagan. Mustaqillikdan keyin bu kabi an‘anaviy bayramlar kata tantana bilan o‘tkaziladigan bo‘ldi [9].

Qovun saylining o‘tkazilish usullari ham boshqa hosil bayramlarinikiga o‘xshaydi. Unda ham qovun-tarvuzlarning eng yaxshi navlari namoyish etilib, ko‘rgazmali tanlovlar, ko‘riklar o‘tkaziladi. Eng yaxshi qovun navlarini yetishtirgan mirishkorlar maxsus mukofotlar bilan taqdirlanadi. Qovun saylining diqqatga sazovor jihati unda qovun-tarvuz va poliz ekinlari mahsulotlari yarmarkalari tashkil etilishidir[10].

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2010 yil 27 yanvardagi PQ-1271-son qarori bilan tasdiqlangan “Barkamol avlod yili” Davlat dasturi ijrosini ta‘minlash maqsadida Madaniyat va istiroxat bog‘larida «Gul sayli», «Uzum sayli», «Qovoq sayli», «Non sayli», «Palov sayli» hamda «Qovun sayli» singari sayllarni o‘tkazish yuzasidan Vazirlar Mahkamasining 2010 yil 29 dekabrda 322-son qarori e‘lon qilingan. Dastur va qarorga asosan, 2014 yil, 9 avgustda, 2015 yil 13 avgustda Xiva shahrida “Gurvak – Xorazm qovunlari ramzi” nomli kata tadbir o‘tkazilgan bo‘lsa, 2017 va 2018 yillari 15 avgust kunlari, 2019 yil 11-13 avgust kunlari Xiva shahrining Ichan qala muzey qo‘riqxonasi hududida “Qovun sayli” kata bayram sifatida o‘tkazildi.

Xulosa. Xorazm qovunchiligini keng targib qilish va bu orqali mahalliy hamda xorijiy sayyohlar e‘tiborini jalb etish maqsadida Xiva shahrida - Ichan Qal‘a muzey

qo‘riqxonasida har yili ayni qovun pishig‘ida an‘anaviy tarzda qovun sayli tashkil qilinadi. Ushbu festival hududga sayyohlar oqimini oshirish, vohaning qadimiy polizchilik tajribasi, poliz va bog‘dorchilik mahsulotlarining noyob tur va navlarini keng ommalashtirishga xizmat qiladi.

Madaniyat va turizm vazirligi hamda Xorazm viloyati hokimligi bilan hamkorlikda o‘tkaziladigan tadbirdan maqsad Xorazning agroturizm salohiyati namoyishi, vohaning qadimiy polizchilik tajribasini, shirin-shakar qovun-tarvuzlar va bog‘dorchilik mahsulotlarining noyob tur va navlarini keng ommalashtirishdir. Unda respublikamizning barcha hududlaridan kelgan mirishkor dehqonlar o‘zlari yetishtirgan qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bilan ishtirok etadilar. Hozirda viloyatda qovunning 125 turi mavjud. “Gurvak-Xorazm qovunchiligining ramzi” - savdo ko‘rgazmasi ham tashkil qilinadi.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. Каульбарс А.В. Низовья Аму Дарьиописанные по собственным исследованиям в 1873 г. Кн. IX. 1884. – С. 538.
2. Ибн Баттута ва унинг Ўрта Осиёга сайёҳати. - М., 1993. – Б. 62.
3. Бартольд В.В. Туркестан в эпоху монгольского нашествия. – М., 1963. Ч. II. – С. 247.
4. Аллаева Н. Хива хонлигининг дипломатияси ва савдо алоқалари (XVI-XIX асрлар). Тўлдирилган ва қайта ишланган нашр. – Тошкент: Akademnashr, 2019. – Б. 381.
5. Маткаримова С.М. Хоразм таомлари ва тановвул маданияти. – Бухоро, 2024. – Б. 165-168.
6. Матқурбонов Т., Саъдуллаев С., Сапарбоев З., Хўжаев Н. Хоразм воҳасида қовун ва тарвуз етиштириш. – Урганч, 2020. – Б. 23-36.
7. Маткаримова С.М. Хоразм таомлари ва тановвул маданияти. – Бухоро, 2024. – Б. 167.
8. Қорабоев У. Ўзбекистон байрамлари. – Тошкент: Ўқитувчи, 1991. – Б. 37.
9. Маткаримова С.М. Хоразм таомлари ва тановвул маданияти. – Бухоро, 2024. – Б. 168.
10. Qoraboyev U. O‘zbek xalqi bayramlari. – Toshkent, 2002. - B 104-105.